

УДК 342.951

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-12\(22\)-990-1006](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-12(22)-990-1006)

Копанчук Володимир Олександрович доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0002-4198-6510>

Кравчук Олег Вікторович доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, професор, заступник директора Хмельницького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, професор кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0002-7002-4070>

Репчонок Андрій Юрійович доктор філософії в галузі права, заступник начальника Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області, доцент кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0009-0007-4122-1124>

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Анотація. У статті здійснено комплексне та поглиблене наукове дослідження проблематики фінансування тероризму в контексті сучасної системи державного управління та глобальної безпекової архітектури. Розкрито багатомірну, динамічну та високоадаптивну природу фінансових потоків, які забезпечують функціонування терористичних угруповань, включаючи їхню здатність організовувати та здійснювати операції, спрямовані проти державного суверенітету, стабільності суспільства, економічної безпеки та міжнародного правопорядку. На основі аналізу національних статистичних даних, звітів спеціалізованих органів, аналітичних оглядів FATF і провідних міжнародних безпекових інституцій визначено ключові моделі фінансування тероризму: нелегальні економічні операції, зокрема контрабанда, наркоторгівля та торгівля зброєю; використання благодійних і гуманітарних організацій у якості прикриття; зовнішнє державне чи приватне спонсорство; застосування криптовалютних технологій та децентралізованих фінансових інструментів; функціонування неформальних систем переказу коштів, таких як «хавала».

Особливу увагу приділено аналізу української системи протидії фінансуванню тероризму, її інституційній структурі, ступеню міжвідомчої координації

та рівню відповідності міжнародним стандартам. Порівняння з практиками країн ЄС, Канади, Великої Британії, Ізраїлю та Австралії дозволило окреслити сильні сторони, актуальні виклики та напрями вдосконалення державної політики України у сфері фінансового моніторингу. Показано, що ефективність механізмів протидії значною мірою визначається здатністю держави впроваджувати сучасні інформаційно-аналітичні технології, автоматизовані системи обробки великих масивів даних, здійснювати розвиток кадрового потенціалу, забезпечувати незалежність та професійну спроможність спеціалізованих органів.

Обґрунтовано необхідність подальшого реформування національної політики у сфері протидії фінансуванню тероризму відповідно до оновлених міжнародних стандартів FATF, а також впровадження ризик-орієнтованого підходу у діяльність суб'єктів фінансового моніторингу. У статті підкреслено, що протидія фінансуванню тероризму є складним, безперервним і багаторівневим процесом, який повинен ґрунтуватися на поєднанні правових, інституційних, технологічних, економічних та дипломатичних механізмів державного управління, а також на міжнародній кооперації, обміні інформацією та узгодженні стратегій у глобальному безпековому середовищі.

Ключові слова: фінансування тероризму, державне управління, фінансова безпека, FATF, міжнародна співпраця, цифрова економіка, ПВК/ФТ.

Kopanchuk Volodymyr Oleksandrovyh doctor of Public Administration, Candidate of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Public Administration and Management, Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Khmelnytskyi, <https://orcid.org/0000-0002-4198-6510>

Kravchuk Oleg Viktorovych doctor of public administration, candidate of legal sciences, professor, deputy director of the Khmelnytsky Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, professor of the Department of Criminal Law and Procedure, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, <https://orcid.org/0000-0002-7002-4070>

Repchonok Andriy Yuriyovych doctor of philosophy in law, deputy head of the Main directorate of the National police in Khmelnytskyi Region, associate professor of the Department of Criminal Law and Procedure, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, <https://orcid.org/0009-0007-4122-1124>

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF COUNTERING TERRORISM FINANCING

Abstract. The article presents a comprehensive and in-depth scientific examination of terrorism financing within the contemporary system of public administration and the

broader framework of global security governance. It reveals the multidimensional, dynamic, and highly adaptive nature of financial flows that enable terrorist organizations to sustain their operational capacity and conduct activities aimed at undermining state sovereignty, social stability, economic security, and international legal order. Based on the analysis of national statistics, specialized institutional reports, FATF analytical materials, and data from leading international security organizations, the study identifies the key models of terrorism financing. These include illegal economic activities such as smuggling, drug trafficking, and arms trade; the misuse of charitable and humanitarian organizations; foreign state or private sponsorship; the use of cryptocurrencies and decentralized financial instruments; as well as informal money transfer mechanisms such as hawala.

The article devotes particular attention to the Ukrainian system for countering terrorism financing, assessing its institutional architecture, the level of interagency coordination, and its compliance with global standards. Comparative analysis with the practices of EU Member States, Canada, the United Kingdom, Israel, and Australia highlights strengths, existing challenges, and avenues for further improvement of Ukraine's public policy in the field of financial monitoring. The findings show that the effectiveness of national counter-terrorism financing mechanisms largely depends on the state's ability to implement advanced information-analytical technologies, automated systems for large-scale data processing, develop human resources, and ensure professional independence and institutional resilience of specialized agencies.

The article substantiates the need for continued reforms of Ukraine's counter-terrorism financing policies in line with updated FATF standards and emphasizes the importance of a risk-based approach in the operational activities of financial monitoring entities. It concludes that countering the financing of terrorism is a complex, ongoing, and multilayered process that must rely on a combination of legal, institutional, technological, economic, and diplomatic instruments of public administration, complemented by international cooperation, information exchange, and coordinated strategic action within the evolving global security environment.

Keywords: terrorism financing, public administration, financial security, FATF, international cooperation, digital economy, AML/CFT.

Постановка проблеми. Однією із найскладніших і найнебезпечніших загроз у системі сучасної національної та міжнародної безпеки є тероризм. Його багатовимірність, поєднання формальних і неформальних каналів руху ресурсів, здатність адаптуватися до посилення державного контролю та використання нових технологічних можливостей зумовлюють появу якісно нових викликів для механізмів державного управління протидії тероризму. На відміну від багатьох традиційних проявів злочинної діяльності, фінансування тероризму не обмежується певними територіями, не має чітко окреслених часових рамок та нерідко здійснюється у формах, що зовні виглядають як легальні економічні чи громадські процеси.

Сучасні терористичні структури активно використовують гібридні методи, що включають інформаційно-психологічні операції, корупційні механізми впливу, кібератаки та зовнішньополітичний тиск. Фінансовий компонент у цих процесах є ключовим, оскільки забезпечує матеріальну базу для існування терористичних груп, їхньої здатності до вербування, логістики, проведення диверсійних операцій та інформаційних кампаній. Саме тому питання державної політики щодо припинення каналів фінансової підтримки тероризму набуває стратегічного значення [3; 6].

Для України проблема фінансування тероризму має особливий характер. Тривала військова агресія російської федерації супроводжується масштабними операціями фінансової підтримки незаконних збройних формувань, диверсійних груп, розвідувальних мереж, інформаційних структур і псевдогуманітарних фондів, які діють як усередині країни, так і за її межами. Такі операції мають багатоканальний характер і включають як пряме бюджетне фінансування, так і використання тіньових економічних схем, корупційних інструментів, контрабандних потоків і криптовалютних платформ [5; 12].

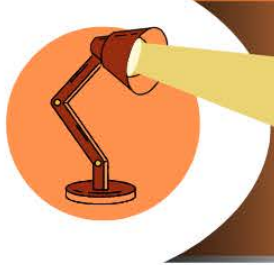
У цих умовах державне управління повинне передбачати формування інституційної моделі, здатної забезпечити:

- 1) виявлення та документування фінансових мереж, що використовуються терористичними структурами;
- 2) інтеграцію аналітичних даних між силовими, розвідувальними, фінансовими та регуляторними органами;
- 3) попередження ризиків, пов'язаних із цифровими і криптовалютними механізмами;
- 4) міжнародну координацію на рівні FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering – Група з розробки фінансових заходів з відмивання грошей), Egmont Group (Егмонтська група), ЄС та ООН;
- 5) удосконалення законодавчої бази відповідно до міжнародних стандартів;
- 6) оперативне реагування на трансформацію форм і методів фінансової підтримки тероризму.

Саме системний, державницький підхід до виявлення, аналізу, блокування і попередження фінансування тероризму визначає актуальність теми дослідження та її значущість для наукових і практичних завдань публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансування тероризму досліджується широким колом науковців, політичних аналітиків, експертів з безпеки та міжнародних організацій. У світовій літературі вона розглядається як частина ширших концепцій національної, економічної, фінансової та інформаційної безпеки. Серед відомих зарубіжних дослідників варто виокремити праці Ф. Рідлі, М. Фрімена, Р. Бенглі, які зосереджували увагу на структурних характеристиках фінансових потоків терористичних організацій,

їхніх логістичних мережах, а також на трансформації способів фінансування під впливом цифровізації [7; 8].

Огляд аналітичних звітів FATF засвідчує, що діяльність терористичних організацій дедалі більше переходить у площину криптовалют, цифрових сервісів переказу коштів, а також формально легальних компаній, що маскують незаконну діяльність. У звітах FATF за 2021–2023 роки наголошується, що терористичні групи активно застосовують методи, які дозволяють мінімізувати ризик виявлення: використання мікротранзакцій, пошарове дроблення фінансових потоків, одноденні рахунки, а також благодійні платформи, що не мають належного регуляторного контролю [2; 11].

Важливою складовою наукового дискурсу є дослідження ролі держав-спонсорів тероризму. ООН, Європейський Союз та Європол неодноразово наголошували, що окремі держави використовують фінансування терористичних організацій як інструмент геополітичного впливу, формуючи так звані «парамілітарні проксі-структури» для реалізації зовнішньополітичних інтересів [9; 13]. Досвід України підтверджує ці висновки: фінансова підтримка незаконних збройних формувань на сході України з боку російської федерації документується як міжнародними організаціями, так і спеціальними службами України.

В українських дослідженнях проблематика фінансування тероризму здебільшого висвітлюється в аспектах кримінального права, фінансового моніторингу, національної безпеки та протидії гібридним загрозам. Праці О. Кузьменка, В. Ліпкана, О. Барановського, С. Шиманського розкривають окремі інструменти блокування незаконних фінансових потоків, проте комплексний державотворчий підхід, що охоплює інституційну взаємодію, технологічні інновації та політичні механізми, залишається недостатньо дослідженим [3; 12].

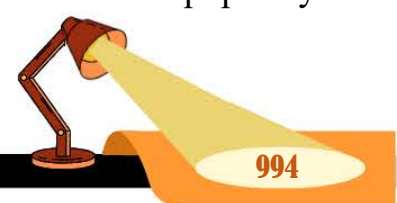
Окремо слід наголосити, що у світовій літературі значна увага приділяється:

- використанню неформальних систем переказу коштів;
- криптовалютним механізмам фінансування;
- кіберзлочинності як джерелу доходів терористичних угруповань;
- благодійним платформам як інструментам прикриття;
- державним програмам підакцизної торгівлі та корупційним схемам.

Ці аспекти вимагають систематизації й адаптації до українського контексту, що також зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті – здійснення комплексного аналізу фінансування тероризму з позицій державного управління, визначення ключових ризиків, сучасних тенденцій і напрямів удосконалення державної політики у цій сфері. Для досягнення мети передбачається:

- дослідити сучасні моделі фінансування тероризму;
- охарактеризувати виклики для державних інституцій;
- проаналізувати інституційний механізм протидії фінансуванню тероризму в Україні;

- порівняти українську практику із міжнародними підходами;
- визначити рекомендації щодо підвищення ефективності державного управління.

Виклад основного матеріалу. Фінансування терористичної діяльності є складною та багаторівневою системою, що включає як формальні, так і неформальні канали руху коштів, використання міжнародних фінансових інституцій, благодійних організацій, нелегальних економічних схем, кіберпростору та цифрових валют. З точки зору державного управління, ключовим завданням є формування ефективного механізму публічної політики, спрямованого на виявлення, блокування та попередження фінансових потоків, що становлять загрозу національній безпеці. При цьому важливим є інтегрований підхід, що ґрунтується на поєднанні правових, економічних, організаційних, інформаційно-аналітичних та міжнародних інструментів взаємодії [1; 4; 9].

Сучасні терористичні мережі характеризуються високим рівнем адаптивності. Вони здатні швидко змінювати фінансову інфраструктуру у відповідь на державний контроль та міжнародний тиск. Наприклад, після посилення контролю за міжнародними банківськими транзакціями у рамках рекомендацій FATF, значна частина нелегальних фінансових операцій перемістилась у сферу готівкового обігу, криптовалют та нелегальних транскордонних перевезень цінностей [7]. Такі процеси підтверджують, що державне управління у сфері протидії фінансуванню тероризму має бути постійно орієнтованим на передбачення нових ризиків, а не лише на реагування на вже сформовані загрози.

Згідно з аналітичними дослідженнями, фінансування тероризму поділяється на три основні групи: ресурси, отримані з легальних джерел; ресурси, отримані з нелегальної діяльності; та кошти, що надходять від зовнішніх політичних або ідеологічних спонсорів [3; 11]. Важливою особливістю є те, що на відміну від відмивання коштів, фінансування тероризму не завжди передбачає великі суми – часто йдеться про невеликі, але систематичні транзакції, що ускладнює їх ідентифікацію стандартними фінансовими інструментами. Наприклад, діяльність ІДІЛ значною мірою фінансувалась за рахунок дрібних пожертв, нелегального продажу археологічних цінностей та збору «податків» з місцевого населення на тимчасово контрольованих територіях [8].

Аналіз моделей державного управління у сфері протидії фінансуванню тероризму демонструє, що провідні країни світу — Велика Британія, Канада, Австралія, Ізраїль — акцентують особливу увагу на міжвідомчій координації та стратегічній аналітиці. Так, у Великій Британії створено міжвідомчий центр Joint Terrorism Analysis Centre (JTAC), який відповідає за інтеграцію інформаційних потоків між МІ5, поліцією, фінансовими установами та урядовими структурами [10]. Схожі підходи застосовуються в Канаді, де діє система FINTRAC, що поєднує державний фінансовий моніторинг із приватним сектором. Порівняння цих моделей із українською системою свідчить про наявність суттєвих

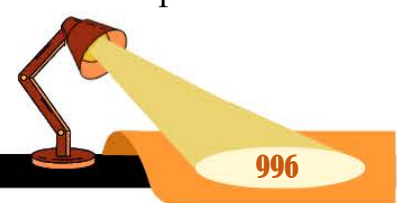
можливостей для вдосконалення координаційних механізмів та розвитку аналітичної складової.

Україна з 2014 року перебуває в унікальному середовищі новітніх безпекових викликів, що включають фінансування незаконних збройних формувань, терористичної діяльності на тимчасово окупованих територіях та кібератак, спрямованих на дестабілізацію держави. Однією з ключових проблем державного управління є складність виявлення та документування транскордонних фінансових потоків, які використовуються для забезпечення бойових дій, інформаційних операцій та диверсійної діяльності. Часто такі фінансові потоки здійснюються через ланцюги афілійованих приватних компаній, псевдоблагодійних фондів або через підставних осіб (так званих «номіналів») [12]. У таких умовах держава потребує інструментів глибокої аналітики, що дозволяють не лише відстежувати окремі транзакції, але й вибудовувати цілі мережеві схеми взаємозв'язків між суб'єктами.

Важливою складовою державного управління є впровадження ризик-орієнтованого підходу, визначеного рекомендаціями FATF. Такий підхід передбачає, що ресурси держави мають бути спрямовані пріоритетно на ті сфери, які становлять найбільшу загрозу. Для України такими сферами є: готівковий обіг, операції з криптовалютами, переміщення товарів і цінностей через неконтрольовані ділянки кордону, фінансування діяльності диверсійно-розвідувальних груп, діяльність нелегальних схем псевдоблагодійності [6; 9]. Ризик-орієнтована модель дає змогу уникнути надмірного навантаження на фінансові установи та зосередити увагу на вузлових точках ризику.

Окремого аналізу потребує питання цифрових технологій. За останні десять років криптовалюти та інші віртуальні активи стали важливим інструментом фінансування терористичних і екстремістських мереж. Вони забезпечують відносну анонімність, відсутність необхідності взаємодії з банківськими установами, а також швидкість транскордонних операцій. За даними FATF, частка терористичних угруповань, які використовують цифрові валюти, зростає щороку, і багато з них застосовують високотехнологічні методи для приховування слідів транзакцій [11]. Для державного управління це створює новий спектр викликів, що потребують участі спеціалізованих ІТ-фахівців та аналітичних груп.

Суттєву роль у процесі фінансування тероризму відіграють і зовнішні фактори. Деякі держави прямо або приховано підтримують терористичні організації, надаючи їм фінансування, зброю, матеріальні ресурси або політичне прикриття. Історичними прикладами є підтримка окремих угруповань на Близькому Сході низкою держав регіону, а також сучасне фінансування терористичних і сепаратистських структур російською федерацією на території України [5; 13]. Державні спонсори тероризму використовують складні фінансові механізми, включно з дипломатичними каналами, гуманітарними

програмами, державними підприємствами та закордонними посередниками. У таких умовах державне управління має включати не лише фінансовий моніторинг, а й дипломатичні, санкційні та правоохоронні інструменти.

Ефективність протидії залежить від здатності держави забезпечити належну інституційну взаємодію. Однією з ключових проблем України є фрагментарність інформаційних потоків між Держфінмоніторингом, Службою безпеки України, Національним банком України, Національною поліцією та Бюро економічної безпеки України. Відсутність єдиної інтегрованої аналітичної платформи ускладнює виявлення складних фінансових схем та своєчасне реагування на загрози. Водночас міжнародний досвід демонструє, що централізована система аналізу підозрілих операцій може суттєво зменшити час на ухвалення рішень та підвищити ефективність протидії фінансуванню тероризму [10; 14].

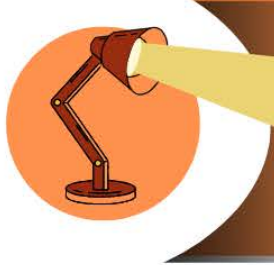
Ефективна протидія фінансуванню тероризму вимагає від держави запровадження таких підходів, які дозволяють інтегрувати фінансові, безпекові та дипломатичні інструменти в єдину комплексну модель. З огляду на це важливим аспектом є формування стратегічної державної політики, що визначатиме як тактичні заходи протидії, так і довгострокові пріоритети розвитку системи фінансової безпеки. Стратегічний підхід включає проведення національної оцінки ризиків, інтеграцію міжнародних стандартів, розвиток системи моніторингу та створення ефективного інституційного механізму, орієнтованого на випередження загроз [6].

Національна оцінка ризиків фінансування тероризму є одним із ключових інструментів сучасної політики. Вона дозволяє державі ідентифікувати найбільш вразливі сфери та визначити пріоритети розподілу ресурсів. У більшості країн Європейського Союзу така оцінка проводиться кожні 3–4 роки, що дає змогу виявляти тенденції, аналізувати ефективність попередніх заходів та коригувати політику. На жаль, в Україні цей процес ще не має усталеної системності, а результати оцінок не завжди інтегруються в практику органів виконавчої влади. Це ускладнює формування цілісної державної політики, яка повинна мати аналітичну основу, здатну забезпечити обґрунтованість управлінських рішень [14].

Одним із ключових структурних елементів протидії є державний фінансовий моніторинг. Він становить собою багаторівневу систему, що охоплює як первинний рівень — банки, страхові компанії, небанківські фінустанови, аудиторів, ріелторів, — так і державний рівень, представлений Державною службою фінансового моніторингу України. Ефективність фінансового моніторингу залежить від якості взаємодії між цими рівнями, зокрема від своєчасності та точності подання інформації про підозрілі операції [12]. Проте практика свідчить, що суб'єкти первинного фінмоніторингу часто зосереджені не на виявленні ризиків, а на формальному виконанні вимог законодавства, що знижує результативність системи виявлення реальних загроз.

Суттєвого значення набуває питання автоматизації процесів фінансового моніторингу. У світі активно впроваджуються системи, які використовують

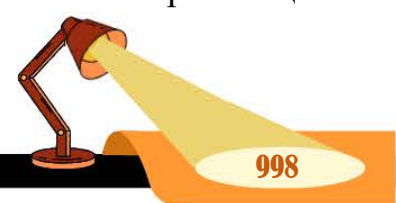
алгоритми машинного навчання для аналізу транзакцій та виявлення аномальних фінансових потоків. Такі системи не лише підвищують ефективність заходів протидії фінансуванню тероризму, але й мінімізують ризики людського фактору. У Канаді, Великій Британії та Ізраїлі автоматизовані системи аналізу підозрілих транзакцій дозволяють збільшити ефективність роботи фінансових регуляторів на 30–40 % [10]. Для України впровадження таких систем є одним із пріоритетних напрямів, оскільки вручну відстежити складні мультивекторні схеми фінансування тероризму практично неможливо.

Окремо слід зазначити, що держава має забезпечити реформування системи контролю за діяльністю благодійних і громадських організацій. У низці випадків такі організації використовуються для прикриття фінансування терористичних структур. Згідно з даними ООН, у середньому 10–20 % підозрілих фінансових потоків проходить через структури, що формально мають статус неприбуткових [8]. У країнах з високим рівнем ризику такі організації підлягають посиленій увазі, що включає фінансовий аудит, звітність про джерела фінансування та цілі використання коштів. В Україні контроль за неприбутковими організаціями (НПО) залишається недостатнім, що створює вразливості, які можуть бути використані для фінансування терористичної чи сепаратистської діяльності.

Важливою складовою державного управління є співпраця з приватним сектором. У більшості розвинених країн приватні фінансові установи відіграють ключову роль у виявленні підозрілих операцій, оскільки саме вони мають безпосередній доступ до фінансових транзакцій. Співпраця між державою та приватним сектором у таких країнах базується на регулярному обміні інформацією, проведенні консультацій, навчальних тренінгів та спільному формуванні ризик-орієнтованих моделей. Для України така взаємодія лише формується, і значна кількість фінансових установ поки що не має достатнього рівня компетентності для проведення глибокої аналітики. Розширення співпраці між державою та приватним сектором має стати одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи фінансової безпеки.

Проблема фінансування тероризму також значною мірою пов'язана з діяльністю тіньової економіки. За оцінками Світового банку, частка тіньового сектора в економіці України становить від 30 до 45 %, що створює широкі можливості для використання нелегальних фінансових механізмів терористичними структурами [3]. У сфері тіньової економіки поширені такі види діяльності, як нелегальний видобуток корисних копалин, незаконний продаж товарів військового призначення, контрабанда, нелегальна міграція, що можуть бути джерелами доходів для екстремістських груп. Державне управління повинно передбачати комплексні заходи для зменшення масштабів тіньового сектору, зокрема адміністративні, економічні та кримінально-правові інструменти.

Не менш важливою є роль міжнародного співробітництва. Тероризм є транснаціональною загрозою, а отже, діяльність однієї держави не може бути

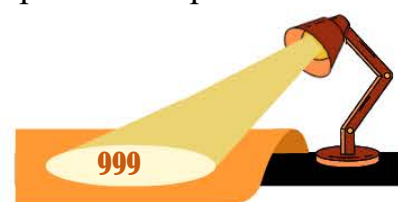
ефективною без координації з міжнародним співтовариством. Організації FATF, ООН, Європол, Інтерпол, Egmont Group формують міжнародні стандарти протидії фінансуванню тероризму, здійснюють обмін аналітичною інформацією та допомагають державам у підвищенні їхньої інституційної спроможності [2; 11]. Для України участь у таких міжнародних механізмах є особливо важливою, оскільки національна безпека значною мірою залежить від глобальних рішень з протидії російській гібридній агресії, включно з блокуванням фінансових потоків, що підтримують воєнні та терористичні дії на території держави.

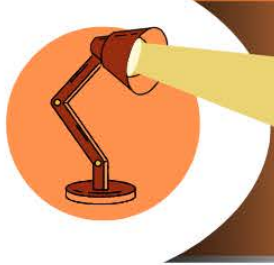
У контексті міжнародного співробітництва особливу увагу необхідно приділити питанню транснаціонального обміну фінансовою інформацією. Один з ключових викликів полягає у різниці правових режимів різних країн, що ускладнює можливість швидкого доступу до банківських документів, інформації про кінцевих бенефіціарних власників, даних про транскордонні транзакції тощо. В умовах глобалізації та швидкого поширення електронних фінансових інструментів це створює вразливості, якими активно користуються терористичні угруповання. Багато з них реєструють підприємства або рахунки в країнах із м'яким фінансовим контролем, де забезпечується високий рівень банківської та корпоративної таємниці [11]. Саме ці країни стають ключовими пунктами «відмивання» фінансових потоків та перенаправлення ресурсів у регіони активної терористичної діяльності.

Загроза ускладнюється тим, що сучасні моделі фінансування тероризму все частіше використовують фрагментовані «ланцюги», у яких різні учасники мережі виконують вузькоспеціалізовані функції: один займається збором коштів, інший їх конвертацією, третій — переведенням у криптовалюту, четвертий — передачею ресурсів кінцевим отримувачам. Така фрагментація знижує ризики для кожного окремого учасника і ускладнює для держави документування всього ланцюга в цілому [8]. Для державного управління це означає, що класичні методи контролю (наприклад, перевірка банківських транзакцій) вже є недостатніми.

Ще однією важливою проблемою є участь у фінансуванні тероризму так званих «солідарних груп». Йдеться про організації або приватних осіб, які ідеологічно підтримують певні терористичні рухи, але при цьому можуть проживати в абсолютно інших частинах світу й не мати формального зв'язку з екстремістськими структурами. У багатьох випадках такі групи організують онлайн-кампанії, збирають кошти через соціальні мережі або платформи колективного фінансування, маскуючи це під гуманітарні або політичні ініціативи [7]. Для держави це створює новий виклик, оскільки такі кампанії важко ідентифікувати як пов'язані з тероризмом, доки не здійснено глибокий аналіз інформаційних мереж.

Не менш важливою складовою сучасної проблеми є використання неформальних систем переказу коштів, таких як «хавала», що широко поширена

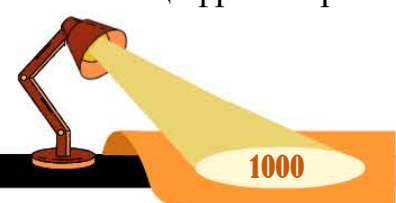
на Близькому Сході, у Південній Азії та Північній Африці. Характерною рисою цієї системи є відсутність традиційних фінансових інструментів, що дозволяє терористичним групам передавати кошти швидко і без ризику потрапити під контроль банківських або державних регуляторів. У країнах Західної Європи система «хавала» також використовується мігрантськими спільнотами, і саме тут вона стає каналом для здійснення неконтрольованих фінансових операцій, які в окремих випадках можуть мати терористичну спрямованість [9]. Для України цей ризик також стає актуальним у контексті активного переміщення населення, трудової міграції та збільшення кількості міжнародних грошових переказів.

Проблема ускладнюється тим, що терористичні структури дедалі активніше використовують сферу кіберзлочинності. Одним із найпоширеніших методів є кібершантаж, який передбачає вимагання коштів у юридичних або фізичних осіб через загрозу блокування їхніх інформаційних систем або викрадення конфіденційних даних. Іншим напрямом є проведення DDoS-атак із наступним вимаганням «викупу» у криптовалюті, що забезпечує анонімність угоди. За останні десять років кількість випадків, у яких кіберзлочинність безпосередньо пов'язана з фінансуванням тероризму, збільшилась у декілька разів [10]. Це створює виклик для держави, яка повинна адаптувати систему управління до цифрових загроз.

В умовах гібридних конфліктів фінансування тероризму може мати і зовнішньополітичну складову. Деякі держави використовують фінансування нелегальних формувань як інструмент впливу на внутрішню ситуацію у сусідніх країнах. Яскравим прикладом є дія російської федерації щодо фінансування незаконних військових формувань на тимчасово окупованих територіях України, що підтверджено низкою міжнародних розслідувань, аналітичними звітами ООН та ЄС, а також судовими рішеннями [5; 13]. У таких випадках фінансування тероризму стає частиною державної політики зовнішньої агресії, що потребує від держави-жертви активного дипломатичного спротиву, санкційної політики та стратегічної комунікації на міжнародному рівні.

Окремої уваги потребує питання правової кваліфікації. У багатьох країнах законодавство чітко розмежовує такі поняття, як «тероризм», «екстремізм», «сепаратизм» та «фінансування тероризму». У випадку України, де триває зовнішня агресія, а терористичні дії мають гібридний характер, питання правової кваліфікації є критичним для міжнародного визнання статусу подій та подальшого застосування санкцій. Для державного управління це означає необхідність постійного оновлення законодавства, його гармонізації з міжнародними нормами та адаптації до новітніх викликів, зокрема цифрових та інформаційних.

Ще одним важливим елементом є кадровий потенціал. Протидія фінансуванню тероризму потребує фахівців високого рівня: аналітиків фінансових операцій, спеціалістів із міжнародного права, кіберфахівців, експертів із цифрової розвідки, геополітичних аналітиків. Досвід провідних країн світу

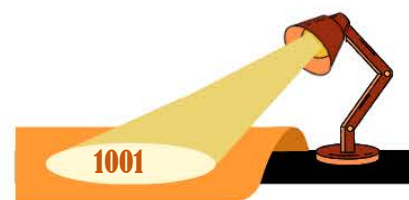
показує, що спеціалізована підготовка кадрів є ключовим чинником успішності державної політики у сфері запобігання фінансуванню тероризму [14]. В Україні кадровий потенціал продовжує формуватися, однак зростаюча складність загроз вимагає суттєвого розширення навчальних програм, залучення міжнародних експертів та створення спеціалізованих аналітичних центрів.

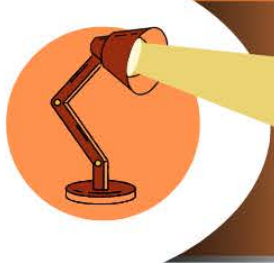
Розвиток державної політики неможливий без аналізу суспільної свідомості та рівня довіри до інституцій. Терористичні організації часто використовують соціальні конфлікти, інформаційну маніпуляцію та низький рівень довіри до держави для мобілізації ресурсів. Наприклад, у багатьох випадках фінансування завербованих осіб здійснюється саме через інформаційний вплив, а не прямі фінансові стимули. Це означає, що ефективна протидія фінансуванню тероризму має включати елементи інформаційної політики, просвіти населення, зміцнення громадянської ідентичності та систем протидії дезінформації.

У системі державного управління надзвичайно важливою є координація дій між правоохоронними органами, фінансовими регуляторами та органами національної безпеки. Ефективність протидії фінансуванню тероризму може бути забезпечена лише за умови поєднання зусиль цих інституцій у межах єдиного інформаційного простору. В Україні, як і в багатьох країнах, спостерігається певна фрагментарність міжвідомчої взаємодії, що ускладнює оперативність реагування на виявлені фінансові загрози [6]. Для подолання цього необхідно створити чіткі механізми обміну інформацією, визначити відповідальність за її своєчасне надання та забезпечити технічні можливості інтеграції баз даних.

Одним із найбільших викликів є необхідність забезпечення балансу між безпекою та захистом прав людини. Посилення контролю за фінансовими операціями, розширення функцій спецслужб, обмеження готівкового обігу та впровадження механізмів ідентифікації клієнтів можуть створювати ризики надмірного втручання держави в приватне життя. Проте міжнародний досвід свідчить, що системи протидії фінансуванню тероризму можуть ефективно функціонувати лише за умови дотримання юридично обґрунтованих процедур, чіткого визначення повноважень та наявності механізмів судового контролю [2; 11]. Україна повинна враховувати ці вимоги у процесі вдосконалення законодавства.

Додатковим структурним компонентом державного управління є санкційна політика. Вона включає фінансові, економічні, торговельні та персональні санкції щодо осіб та організацій, причетних до терористичної діяльності. За міжнародною практикою санкції є одним із найбільш дієвих способів позбавлення терористичних організацій доступу до ресурсів. Ефективність санкційної політики залежить від її комплексності, регулярного оновлення та взаємного визнання між державами. У випадку з Україною санкційна політика є важливим інструментом протидії російській агресії та фінансуванню терористичних структур, що діють на тимчасово окупованих територіях [5; 13].

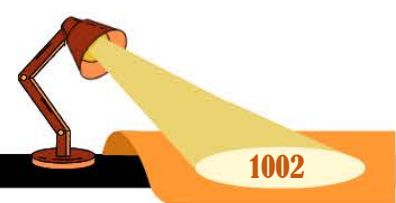
На особливу увагу заслуговує питання контролю за міжнародними фінансовими потоками у зонах конфліктів. Досвід країн Близького Сходу показує, що в умовах воєнних дій різко зростає обсяг нелегального переміщення готівки, коштовностей, товарів широкого вжитку та зброї. Ці потоки часто перетинають кілька держав, мають складні маршрути та використовують корупційні механізми на митниці та у правоохоронних органах. Для України особливо актуальною є проблема контролю на кордоні з російською федерацією та на ділянках, прилеглих до тимчасово окупованих територій, де спостерігається інтенсивний рух товарів і фінансів, пов'язаний з постачанням ресурсів незаконним збройним формуванням [12].

Питання боротьби з корупцією є одним із найважливіших у контексті фінансування тероризму. Корупційні прояви у державному секторі, правоохоронних органах, митниці та судовій системі створюють можливості для приховування незаконних фінансових операцій, сприяють переміщенню ресурсів терористичних структур і послаблюють довіру до держави. Міжнародний досвід свідчить, що країни з високим рівнем корупції значно вразливіші до фінансування терористичної діяльності [7]. Тому антикорупційна політика повинна розглядатися як ключовий елемент системи протидії фінансуванню тероризму.

На теперішній час діяльність системи державного управління із протидії терористичній діяльності має багатовекторний, складний характер. У цьому контексті безпосередньо діяльність механізму державного управління із запобігання та протидії фінансуванню тероризму необхідно визнавати пріоритетною та класифікувати як окрему підсистему забезпечення національної безпеки нашої держави [16].

Удосконалення державного управління також потребує розвитку інститутів громадянського суспільства. Громадські організації можуть відігравати важливу роль у моніторингу діяльності благодійних фондів, контролі за прозорістю державних програм та ініціюванні аналітичних досліджень, спрямованих на виявлення ризиків фінансування тероризму. У багатьох країнах організації громадянського суспільства активно співпрацюють із міжнародними фінансовими структурами, сприяють виявленню нелегальних операцій та беруть участь у незалежному аудиторському контролі [10]. В Україні потенціал громадянського суспільства в цій сфері використовується не повною мірою, що відкриває можливості для вдосконалення політики.

Протидія фінансуванню тероризму також має важливий інформаційно-комунікаційний вимір. Держава повинна забезпечувати прозорість своєї діяльності у сфері боротьби з тероризмом, інформувати суспільство про наявні ризики, популяризувати знання про фінансову безпеку та захист від інформаційного впливу. Поглиблення співпраці між державними інститутами та засобами масової інформації може сприяти підвищенню рівня довіри до політики

протидії тероризму, а також зменшити вплив дезінформаційних кампаній, спрямованих на підрив державних інституцій.

Не можна залишити поза увагою й міжнародний контекст гібридних загроз, у межах яких фінансування тероризму часто виступає як елемент стратегії зовнішнього втручання у внутрішні справи держави. Приклади втручання іноземних держав у політичні процеси через фінансування екстремістських груп, антисистемних рухів або радикальних організацій є досить поширеними у сучасному світі. Це підтверджує важливість координації між державами, зокрема у межах санкційної політики, міжнародних розслідувань та обміну розвідувальною інформацією [14].

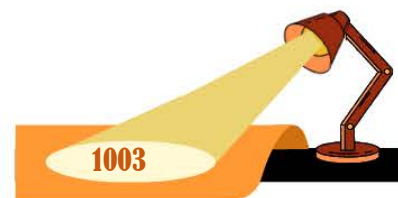
Окремо слід розглянути питання економічної стійкості як фактора зниження ризиків фінансування тероризму. Економічно нестабільні держави є більш вразливими до зовнішнього впливу, а також до діяльності кримінальних і терористичних структур. Коли система державних фінансів є слабкою, а рівень тіньової економіки високим, терористичні організації можуть легше інтегруватися в локальні економічні процеси, отримувати доступ до фінансових ресурсів і використовувати їх для своїх цілей [3]. Тому державна економічна політика, спрямована на зменшення тіньового сектору, розвиток банківської інфраструктури, цифровізацію фінансів та розширення доступу населення до офіційних фінансових інструментів, є важливою складовою протидії фінансуванню тероризму.

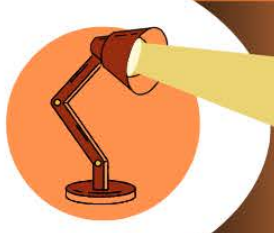
Важливою тенденцією є зростання ролі цифрового інтелектуального аналізу у процесі виявлення ризиків. У світовій практиці держави активно застосовують системи штучного інтелекту для моделювання поведінкових патернів терористичних організацій, аналізу транзакцій, прогнозування ризиків та автоматичного виявлення аномалій у великих масивах фінансових даних. Такі системи дозволяють державним органам оперативно реагувати на нові загрози та підвищувати ефективність управлінських рішень [10]. Потенціал використання таких технологій в Україні є значним, проте потребує інвестицій, кадрової підготовки та модернізації технічної бази.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити, що фінансування тероризму є багаторівневим, динамічним та адаптивним явищем, яке безпосередньо загрожує національній безпеці та стабільності держави. Ефективна протидія цьому явищу потребує не лише системної роботи правоохоронних органів, але й створення цілісної моделі державного управління, що враховує сучасні технологічні, інформаційні, фінансові та політичні чинники.

Під час роботи доведено:

1. **Фінансування тероризму має гібридний характер**, поєднуючи легальні та нелегальні джерела, цифрові технології, державне спонсорство, благодійні організації, криптовалютні платформи та неформальні системи переказу коштів.

2. **Національна система протидії фінансуванню тероризму (ПФТ) України демонструє поступовий розвиток**, але потребує структурної модернізації, зокрема створення єдиного аналітичного центру, посилення цифрової інтеграції та вдосконалення ризик-орієнтованої моделі.

3. **Міжнародна співпраця є критично важливим елементом**, оскільки більшість фінансових потоків, пов'язаних із тероризмом, мають транскордонний характер. Важливими є механізми FATF, Egmont Group, MONEYVAL, санкційні режими ЄС та ООН.

4. **Цифровізація фінансових потоків** створює нові ризики, що потребують модернізації державної політики, впровадження штучного інтелекту, аналізу блокчейну, автоматизованих систем моніторингу.

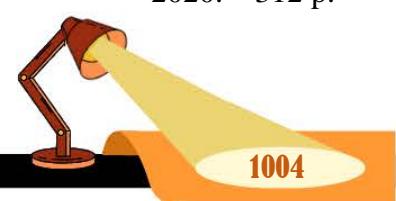
5. **Основними проблемами ПФТ в Україні є**: нестача координації між органами влади, дублювання функцій, недостатня кількість кваліфікованих кадрів, повільне оновлення законодавства, слабка інтеграція даних, нерозвиненість приватно-державної взаємодії.

6. Розвиток державної політики у сфері протидії фінансуванню тероризму можливий лише за умови **переходу до модельної системи міжнародних стандартів**, яка включає ризик-орієнтований підхід, централізацію аналітичної діяльності, цифрову інтеграцію, кадрове забезпечення та міжнародну координацію.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що протидія фінансуванню тероризму є одним із найактуальніших завдань сучасної держави. Це вимагає комплексної реформи, оновлення національної політики, активізації міжнародної співпраці та впровадження передових цифрових технологій. Саме інтеграція цих елементів здатна забезпечити ефективний механізм блокування фінансових потоків, які використовуються для терористичних цілей, і сприяти зміцненню національної безпеки України.

Література:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека держави: теорія і практика. Київ: НІСД, 2020. 356 с.
2. FATF. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. FATF Recommendations. Paris, 2022. <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Mutualevaluations/Assessment-Methodology-2022.html>
3. Кузьменко О. В. Національна безпека України: сучасні виклики та механізми протидії. Київ: Юридична думка, 2021. 284 с.
4. United Nations Office on Drugs and Crime. Terrorist Financing Report 2022 [Електронний ресурс]. – Vienna : UNODC, 2022. – Режим доступу: <https://digitallibrary.un.org/record/4047872?v=pdf>
5. Служба безпеки України. Аналітична доповідь щодо протидії фінансуванню тероризму. Київ, 2023.
6. Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Закон України від 06.12.2019 № 361-IX.
7. Freeman M. Financing Terrorism: Case Studies. – Cambridge : Cambridge University Press, 2020. – 312 p.

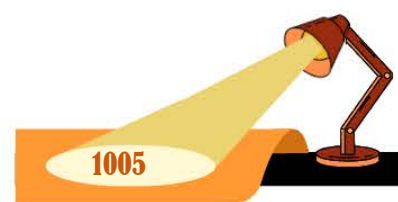

8. Ridley F. *Terrorist Networks and Financial Structures*. – Oxford : Oxford Academic Press, 2019. – 289 p.
9. Europol. *European Union Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2023* [Електронний ресурс]. – The Hague : Europol, 2023. – Режим доступу: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2023-te-sat>
10. Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC). *Annual Report 2022* [Електронний ресурс]. – Ottawa : Government of Canada, 2022. – Режим доступу: <https://www.fintrac-canafe.gc.ca/annualreports-rapportsannuels/2022-eng>.
11. Financial Action Task Force (FATF). *Virtual Assets and VASPs: Red Flag Indicators* [Електронний ресурс]. – Paris : FATF, 2021. – Режим доступу: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Virtual-Assets-Red-Flag-Indicators.pdf>.
12. Державна служба фінансового моніторингу України. *Національна оцінка ризиків 2023*. Київ, 2023.
13. Council of the European Union. *EU Counter-Terrorism Strategy* [Електронний ресурс]. – Brussels, 2022. – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/counter-terrorism/>.
14. Office of Foreign Assets Control (OFAC). *Sanctions List Search* [Електронний ресурс]. – Washington, DC : U.S. Department of the Treasury, 2022. – Режим доступу: <https://home.treasury.gov/policy-issues/financial-sanctions/sanctions-programs-and-country-information/sanctions-list-search>
15. *Evaluation Report – Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures* [Електронний ресурс]. – Strasbourg : Council of Europe, 2021. – Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/moneyval>.
16. В. В. Євдокимов, Д. О. Грицишен, О. В. Олійник та ін. *Протидія фінансуванню тероризму в системі управління національною безпекою України : монографія*. Житомир : Видавничий дім «Бук-друк», 2023. 232 с.

References:

1. Baranovskyi, O.I. (2020). *Finansova bezpeka derzhavy: teoriia i praktyka* [Financial security of the state: theory and practice]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
2. Financial Action Task Force. (2022). *International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation: FATF recommendations*. Paris: FATF. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org>
3. Kuzmenko, O.V. (2021). *Natsionalna bezpeka Ukrainy: suchasni vyklyky ta mekhanizmy protydii* [National security of Ukraine: modern challenges and counteraction mechanisms]. Kyiv: «Yurydychna dumka» [in Ukrainian].
4. United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). *Terrorist financing report 2022*. Vienna: UNODC. Retrieved from <https://digitallibrary.un.org>
5. *Analychna dopovidka shchodo protydii finansuvanniu terorizmu. [Analytical report on combating terrorist financing]*. (2023). Kyiv: Sluzhba bezpeky Ukrainy. [in Ukrainian].
6. *Zakon Ukrainy Pro zapobihannya ta protydiiu lehalizatsii dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom*. 06.12.2019 № 361-IX [Law of on innovative activity from December 6, 2019, № 361-IX]. (2019, Desember 28). *Holos Ukrainy – Voice of Ukraine*, 165, pp. 25 [in Ukrainian].
7. Freeman, M. (2020). *Financing terrorism: Case studies*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Ridley, F. (2019). *Terrorist Networks and Financial Structures*. Oxford: Oxford Academic Press.

9. Europol. (2023). *European Union terrorism situation and trend report (TE-SAT 2023)*. The Hague: Europol. Retrieved from <https://www.europol.europa.eu>
10. Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada. (2022). *Annual report 2022*. Ottawa: Government of Canada. Retrieved from <https://www.fintrac-canafe.gc.ca>
- 11/ Financial Action Task Force. (2021). *Virtual assets and VASPs: Red flag indicators*. Paris: FATF. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org>
12. *Natsionalna otsinka ryzykiv 2023. [National risk assessment 2023]*.(2023). Kyiv: Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu Ukrainy. [in Ukrainian].
13. Council of the European Union. (2022). *EU counter-terrorism strategy*. Brussels. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu>
14. Office of Foreign Assets Control. (2022). *Sanctions list search*. Washington, DC: U.S. Department of the Treasury. Retrieved from <https://home.treasury.gov>
15. Council of Europe. (2021). *Evaluation report – Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures*. Strasbourg. Retrieved from <https://www.coe.int>
16. Yevdokymov, V.V., Hrytsyshen, D.O., Oliinyk, O.V., et al. (2023). *Protydiia finansuvanniu teroryzmu v systemi upravlinnia natsionalnoiu bezpekoiu Ukrainy* [Counteraction to terrorist financing in the national security management system]. Zhytomyr: Vydavnychy dim «Buk-druk» [in Ukrainian].